

Zaalpská renesance

- pro **raný novověk** v Evropě je rozhodující **střet mezi protestantstvím a katolictvím, který vyústil ve třicetiletou válku**, dochází ke vzniku nového typu státu a kolonialismu, rozvoj zámožského obchodu (Zaalpské státy – Anglie, Francie, Španělsko, Portugalsko, Polsko, Svatá říše římská – Nizozemí, Flandry, Německé státy, České země, Rakousko...)
- raně novověký stát je vymezený na rozdíl od středověkého státu (pro který byl typický vztah mezi lenním pánem a vazalem) teritoriálně a představuje jej panovník, který tomuto území vládne, převládající **formou vlády je absolutismus**
- dochází k **modernizaci výrobních procesů** (v oblasti umění - olejomalba, **vynález knihtisku**)
- **konec raného novověku** a počátek moderních dějin se kryje s **francouzskou revolucí**, která začíná roku 1789, končí vláda absolutismu (v Německu se konec raného novověku ztotožňuje s koncem Svaté říše římské, v českých zemích je pak konec raného novověku stanoven na rok 1792, kdy zemřel německý císař a český král Leopold II. – konce osvícenského absolutismu).

□ **rozšíření renesančního umění** - prvky italské renesance pronikají do zaalpských evropských zemí od konce 15. st. (studijními cestami severských mistrů do Itálie, cestováním vlášských kameníků, zedníků po Evropě)

- na počátku se objevují pouze renesanční prvky v pozdně gotickém umění
- vznik vlastního „národně specifického“ renesančního umění v zaalpské Evropě začíná v polovině 16. století, nejvíce je ovlivněn manýrismem

Francie

- renesance tak pronikla do Francie již na konci 15. st. (přítomnost italských umělců, expanze francouzských panovníků do severní Itálie), francouzská renesance je především **dvorským slohem**, **francouzský král František I.** (vládl 1515 – 1547) **do Francie přivedl mnoho italských umělců, včetně Leonarda da Vinci**, největší rozvoj renesance za Jindřicha II.)

Architektura

- **upřednostňuje se světská architektura - stavby zámků** (honosné šlechtické sídlo bez obranných stavebních prvků) a ozdobných zahrad (rozvinul typ francouzské zahrady s umělou, s geometricky souměrnou sítí cest, lemovaných střihanými dřevinami, dlouhé přímé cesty otvíraly průhledy na fontány, sochy, oranžerie či pavilony)
- **znaky - vysoké střechy se střešními vikýři** v kompoziční vazbě na okna pod nimi, **arkýře** a vysoké komíny, **nárožní věže** a samostatná otevřená točitá schodiště
- **vrcholná architektura** - přestavba pařížského **Louvru** od Pierra Lescota (od 1546), přestavba královského hradu ve **Fontainebleau** (bohaté rozčlenění fasády a sloupové řády), **zámky na Loire – Chamboard, Blois**

Sochařství

- **součást výzdoby zámků a náhrobky panovníků a fontány**, ovlivněno italským manýrismem
- **Jean Goujon** - v roce 1547 se stal „sochařem krále“ (Jindřich II.), podílel se na sochařské výzdobě Louvru, významným dílem je **Fontána nevinátek** v Paříži, Tribuna karyatid pro taneční sál Louvru
- **Germain Pilon** – autor náhrobku Kateřiny Medicejské a Jindřicha II. v katedrále Saint-Denis u Paříže, **plastika Tři grácie** (v urně mělo být uloženo Jindřichovo srdce) dnes v Louvru

Malířství

- ve Francii se na výzdobě zámků (fresky a olejomalby) podíleli **italští malíři** (Giovanni Battista Rosso, zvaný **Fiorentino**, a Francesco Primaticcio) a **vlámští malíři** (Jean a Francois Clouet) – příslušníci **1. fontainebleauské školy**
- ve **2. fontainebleauské škole** převládli domácí malíři (výrazně se tyto školy nelišily) - rozvíjela se **portrétní malba**, založená na důkladném studiu modelů
- **Jean Fouquet** - byl nejvýznamnější francouzský malíř 15. století, mistr deskové malby i iluminace rukopisů a **pravděpodobný vynálezce portrétní miniatury - miniatura Svatého Františka z Assisi**

Nizozemí a Vlámsko

- **Nizozemí** zahrnuje dnešní území Holandska a Belgie, na přelomu pozdní gotiky a časně renesance ovlivnili nizozemští a vlámští umění ve velké části Evropy - **Vlámsko** (Flandry) – jeden ze tří regionů Belgie (významné město Antverpy)
- v **16. století ovlivnila vývoj umění protestantská reformace** – protestanti v obrazech a sochách světců spatřovali papežské modlářství, zakázky na oltáře ustaly, zdrojem příjmu pro umělce se staly knižní ilustrace a malování portrétů

Architektura

- v 1. polovině 16. století se s renesancí se setkáme pouze jako s **dekorací na gotických konstrukcích**
- silnější působení italské renesance až ve 2. polovině 16. st. – například **radnice v Antverpách** (autorem je Cornelis van Vriendt, zvaný **Floris**), **spojuje tradiční vlámské motivy vysokých střech s vikýři a štíty s italskými renesančními prvky** - arkády

Sochařství

- první renesanční nizozemští sochaři **Jean Mone** (**dvorní sochař císaře Karla V.**), **oltář v katedrále Saint-Michael a Sainte-Gudule v Bruselu**, **Jacques Du Broeucq** (1505-1584), projektant a tvůrce výzdoby kostela Sainte-Waudru v Mons (soch sedmi Ctností a rozměrného vysokého **reliéfu Vzkříšení**)

- **Claus Sluter** – vlámský sochař, nejvýznamnější práce je Studna Mojžíšova v klášteře kartuziánů v Champmolu

Malířství

- nizozemští umělci (přijali v 15. stol. humanismus) se spíše odvraceli od italské figurálnosti a upřednostňovali **návrat k přírodě, krajina** je v jejich obrazech velmi důležitá a později se z ní vyvinul samostatný žánr – **krajinomalba**
- v 15. století vlámský malíř **Jan van Eyck** - srozumitelně znázorňoval reálný svět, jako první pracoval s olejomalbou a pracoval s detaily na malbách, **technika chiaroscuro** – práce se světlem a stínem – vnáší do tváří život, začal používat tříčtvrtinový pohled, tím dodal obrazu na životnosti a zároveň mohl lépe rozpracovat výraz tváře, **Gentský oltář** (*katedrála Sv. Bavona, Gent, nejrozsáhlejší Eyckovo dílo, pracoval na něm se svým bratrem Hubertem*), tento oltář lze zařadit i do pozdní gotiky
- v 16. století **Pieter Brueghel** starší – maloval krajiny s vesnickou tematikou (z důvodu reformace se věnoval krajinomalbě, člověka znázorňoval jako součást přírody), významná díla **Babylonská věž**, Zápas masopustu s pústem
Hieronymus Bosch - tvorba zcela jedinečná; maloval krajiny zamořené ďáblem, sny a noční můry; vysmívá se společnosti, symbolické obrazy, marnost lidského počínání (lidská neřest), pošetilost, bláznovství (ve 20. st. se k němu přihlásili surrealisté), významná díla **Poslední soud**, Zahrada pozemských rozkoší

Německo

- renesance spojena s církevní reformací, náboženské zanícení, ikonoklasmus proti touze po vědě, Augšpurk – renesanční město, oficiální sídlo císařů Maxmiliána a Karla V.

Architektura

městské budovy, radnice, renesanční cechovní domy, **zámek v Heidelbergu** – skvost německé renesance

Sochařství

- v tradici pozdní gotiky – dekorativnost, polychromované zlacené dřevořezby, dramatické scény, emocionální rovina, pomalý přechod k renesanci
- **Veit Stoss**, nejvýznamnější německý sochař, práce v Polsku a Německu, Zvěstování v kostele sv. Vavřince v Norimberku – temperament ve tváři, řasená roucha

Malířství

- **Albrecht Dürer** - největší německý renesanční umělec, dlouhou dobu pobýval v Benátkách, vynikal jako malíř realistických podobizen a oltářních obrazů, také jako grafik - detailní, jemně stínované tisky, u portrétů dokázal zpodobnit psychologickou charakteristiku – **Autoportrét v kožichu**, *napsal knihy o perspektivě a proporcích lidského těla (doplňeno o vlastní dřevořezové ilustrace); podílel se na humanistických studiích, sledoval Lutherovu reformaci*
- **Mathis Grünewald** - v jeho dílech je patrný vliv středověkého umění, zářivé barvy, expresivní deformace zobrazených prvků, schopností dokonale zobrazit lidské tělo byl velmi blízký vrcholné italské renesanci. používal násilí a tragédii ve světelně vysoce kontrastních oblastech (*plně osvíceno - Kristus vstává z mrtvých, splývání stínů – Zvěstování*) považován za předchůdce expresionismu
- **Lucas Cranach starší** - malíř, tiskař, obchodník (lékárna, vinný šenk), fascinovaly ho německé starobylé lesy a romantické vyhlídky, na svých obrazech je zobrazoval s biblickými a antickými náměty, výrazné portréty; maloval také obrazy loveckých scén, biblické, mytologické výjevy, akty - **Venuše**

Česko

- nástup české renesance **od počátku 16. století v období vlády prvních Habsburků** (umění bylo dlouho pod vlivem gotiky, vývoj byl zpomalen husitským povstáním a politickou situací v českých zemích)
- v českých zemích tento sloh nebyl dlouho, pouze v 16. století za vlády Ferdinanda Habsburského (povolal do Čech italské umělce) a **Rudolfa II.** (sběratel umění)
- **raná renesance** - (1490 – 1538) - *příchod do českých zemí ještě za rozkvětu pozdní gotiky*, **vrcholná renesance** (1538 – 1580), **pozdní renesance** (1580 – 1620) - německo-nizozemský **manýrismus** = část tvorby pozdní renesance, odvozen je od pojmu „manýra“, tj. rutina, řemeslná zručnost

Architektura

- hrady přestávají plnit svou funkci, **místo hradů se staví zámky, paláce**, měšťanské domy, letohrádky
- **Zámek v Českém Krumlově**, zámek v Telči
- **Schwanzenberský palác** se nachází na Hradčanském náměstí, byl postaven po velikém požáru Hradčan na místě čtyř měšťanských domů, sgrafitová psaníčka jsou po celé fasádě

- **renesanční náměstí v Telči** bylo postaveno po požáru v roce 1530, kdy popelem lehla celá jedna strana náměstí i s radnicí, průčelí domů jsou renesanční a barokní
- **letohrádky** - pouze několik, ale evropsky významné
 - **Belveder** - letohrádek královny Anny se nachází v královské zahradě vedle Pražského hradu, nechal ho vystavět Ferdinand I. z veliké lásky k jeho ženě, královně Anně (ta ale žila ve Vídni a svůj letohrádek nikdy neviděla)
 - **Kratochvíle** – v Jižních Čechách postaven Rožmberky
 - **Hvězda** v Praze na Břevnově má příznačné jméno, protože má půdorys šesticípé hvězdy v rozpětí 40 metrů

Sochařství

- české renesanční sochařství se **zaměřilo především na výzdobu architektury**, např. reliéfní **Portál sv. Jiří na Hradě**
- z volného sochařství je významnou památkou **Kašna na Staroměstském náměstí**, která byla zničena 1862, pozůstatky jsou v pražském Lapidáriu

Malířství

- přerod středověké gotické malby v renesanční byl ovlivněn německým a italským malířstvím.
- **Giuseppe Arcimboldo** – dvorní malíř Ferdinanda I. a Rudolfa II. (na obrázku je **portrét Rudolfa II.** složený z rostlinných prvků)